Místo pro všechny

Původ materiálu
Marta Sedláčková
Pořadí v lekci
17

Téma

U večeře Páně je díky Ježíšovi místo pro každého, pro slabé a hříšné. Ježíš sám sebe dává v náš prospěch.

Cíl

- Předškolní děti zažijí, že u Ježíšova stolu je místo pro všechny.
- Děti uvažují nad Ježíšovými slovy „toto jest mé tělo“.
- Starší děti zkoumají smlouvy mezi Bohem a člověkem.

Pro učitele

Biblický text: Mk 14,22-25; pro kontext Mk 14,1-21

Výkladové poznámky

Od 14. kapitoly začínají vlastní pašije. Pro evangelistu Marka jsou pašije vrcholem jeho vyprávění o počátku evangelia (evangelium = zvěst o vzkříšení). Sled posledních událostí se v prvotní církvi ústně tradoval, zda byl již před Markem zapsán, spolehlivě rozhodnout neumíme. Nejstarší písemné prameny jsou listy apoštola Pavla, které však Ježíšovo utrpení detailně nepopisují.

Ústředním tématem této úlohy je Ježíšova poslední večeře, ale ve výkladu se budeme stručně zabývat i předchozími perikopami pro kontext.

Rozhodnutí velekněží a Jidášova zrada, „označení“ zrádce: Nebylo složité Ježíše v Jeruzalémě zatknout, mluvil veřejně, kněží ale hledají méně nápadný způsob. Jidáš jim pomůže tento problém vyřešit a slíbí, že ho při vhodné příležitosti vydá. Jeho motivy Markovo evangelium vůbec nenaznačuje, stejně tak není možno z Markova textu vyčíst Jidášův konec, tím spíše nic o jeho osobním zavržení od Boha — „běda“ v Mk 14,21 je určeno spíše pro čtenáře evangelia, kteří by se mohli propůjčit ke zradě Syna člověka, ale jako většina textů

tohoto typu je to varování předem. Navzdory titulku v ekumenickém překladu Ježíš podle Mk neoznačí konkrétního člověka, ale mluví ke všem dvanácti učedníkům, k těm nejbližším. Srov. Ž 41,10 b.

Pomazání v Betanii: Jde o skutek neopakovatelný a neodkladný, vykonaný v pravou chvíli. Je pravděpodobné, že jej Ježíš vnímal jako prorocký čin (podobně jako pomazání Saule nebo Davida za krále). Zároveň jde o pomazání — balzamování — k pohřbu. Je to předzvěst smrti.

Příprava velikonoční večeře: Učedníci počítají s tím, že velikonoční večeři oslaví se svým mistrem, nikoliv s rodinami. Chystání nese určité znaky konspirace (muž se džbánem na vodu byl méně obvyklý než žena s měchem), zároveň ukazuje, že Ježíš má své příznivce, které může s autoritou o leccos žádat (viz také oslátko u vjezdu do Jeruzaléma).

Ustanovení večeře Páně — Stolování bylo v církvi od úplného počátku významným prvkem (stolování s hříšníky, rozmnožení chleba) a bylo vnímáno jako zvláštní Boží přítomnost s lidmi a připomínáno při každém jídle vzniklého společenství. Markův text vznikl již na základě tradice (ustálené formy večeře Páně), i ekumenický překlad to naznačuje starobylejší formulací „toto jest…“.

Večeře Páně jako nová smlouva: Smlouva ve starozákonním pojetí, to není vztah rovnocenných partnerů. Bůh dává svému lidu dar svobody, zavazuje se ho chránit a dát mu cíl a smysl, člověk se zavazuje, že bude podle Božích příkazů žít. Bůh svoji smlouvu obnovuje (Noe, Abraham, Mojžíš a Izrael), proroci očekávají novou smlouvu vepsanou do srdce.
V Markově podání je večeře Páně „podpis“ této nové smlouvy.

Lámání chleba, rozdávání — „toto jest mé tělo“: Slova se vztahují na celý děj a ukazují, zpřítomňují celý Ježíšův život i smrt pro druhé. Právě v tom se projevuje Boží vůle. Zvlášť ve zpracování pro mladší školní děti se pokoušíme ukázat, že pokud se Ježíš vydává, vydává se celým životem. Chléb ho symbolizuje, zpřítomňuje. Nejde o žádný kanibalismus.

Pití ze společného kalicha — „toto jest má krev, která zpečeťuje (novou) smlouvu“. Pro Marka je přijímání večeře Páně podpis na smlouvě (srov. předobraz Ex 24,8: „Mojžíš vzal krev, pokropil lid a řekl: ‚Hle, krev smlouvy, kterou s vámi uzavírá Hospodin na základě všech těchto slov.‘“), kterou nám Hospodin v Ježíši Kristu nabízí. Mnozí máme z této smlouvy užitek, z toho, že se Ježíš celým životem vydává v náš prospěch.

Ježíš se vydává cele a všem: Smlouvu uzavírá se všemi svými učedníky, přestože ví, že jeden je zrádce, přestože předpovídá jejich zapření, strach, odpadnutí.

Úskalí

Problém dnešního příběhu je jeho mnohovrstevnatost — co říká biblický text, co za námi stojí v tradici církve, jak slavíme večeři Páně v našem sboru. Buďte jednoduší, vyberte si jeden důraz.

Praxe sboru může být rozdílná od zamýšleného vyznění. Smí u vás k Ježíšovu stolu opravdu všichni — i děti?

Pro děti

Předškoláci

Lano svážeme do kruhu, s dětmi se ho chytíme, všichni, zkoušíme ve stoje vytvořit kruh.

Představte si, že ten provaz je stůl; stoly můžou být kulaté, oválné, čtvercové, obdélníkové — jaký bude ten náš? Položíme na zem, sedneme si okolo.

Máme stůl. Můžeme ho ozdobit, co patří na stůl? Doprostřed ubrus, ubrousek, prostírání, kytičku — děti necháme vyjmenovávat, co máme, to na „stůl“ pěkně vyskládáme. Přidáme pak placku / krajíček chleba na talíři pod ubrouskem, skleničku.

Jsme tady spolu, je nám dobře. U stolu se jí, povídá. Jsme tu jako rodina, přátelé, kamarádi…

Ježíš pozval své učedníky ke stolu: Budeme spolu slavit svátek. Stůl byl krásně ozdobený. Nechybělo jídlo a pití. Pro všechny Ježíšovy přátele bylo u stolu místo. Máme tu místo my všichni, vejdeme se?

Ježíš měl radost, protože byli všichni spolu. Všechno bylo krásně připravené. Barevné a veselé. Všichni tu byli a měli se rádi.

Byla tu ale taky černá barva, něco ošklivého se tu skrývalo. *(Vložit do obrazu stolu zmuchlaný černý šátek.)* Ježíš byl také smutný, protože věděl, že jeden z jeho přátel chce odejít. Odejít za Ježíšovými nepřáteli, aby prozradil vojákům, kde Ježíš je, zradit ho. Ježíš nevěděl, kdo je zrádce. Mohl to být kdokoliv. Jsi to ty? Nebo ty? Takové věci pokazí celou hostinu. *(Šátek roztáhnout, přikrýt část stolu apod.)*

Co Ježíš udělá? Ježíš se mohl zlobit, křičet, vyptávat se. Mohl chtít být sám, odejít. Ježíš ale udělal něco úplně jiného. Nenechá vládnout černou temnotu. *(Složte černý šátek — je tam, ale ne jako to podstatné. Vezměte talíř s chlebem, položte ho na černý šátek tak, aby talíř černý šátek překrýval. Z ubrousku vytáhněte chleba, položte ho viditelně.)*

Ježíš vzal placku chleba a rozlámal ji na kousky, pro každého kus.

„Pamatujete, co všechno jsme spolu zažili? Co jsem vám povídal? *(Třeba si děti vzpomenou na nějaký příběh, můžete mluvit pomalu a s pomlkami, nechat dětem prostor.)* Nezapomeňte na to! Buďte jako já. Mám vás moc rád.“

Pak vzal kalich s vínem a poslal ho dokola.

„Bůh vás má všechny rád. Nezapomeňte na to. Pro každého bude vždycky místo u stolu. I když něco pokazíte, můžete se vrátit.“

Všichni dostali chleba, všichni se napili vína. Byli jako jedna rodina. Pro každého bylo místo, každého má Ježíš rád. Když někdo od stolu odejde, zůstane prázdné místo. Prázdné místo znamená, že někdo odešel. Ale také to znamená, že se může vrátit.

Zakončíme modlitbou nebo písní.

Pokud to situace umožňuje (je klid, děti jsou pozorné), můžeme také rozdělit chlebovou placku, třeba tak, že ji rozlámeme, pošleme talíř s kousky dokola a každý si vezme.

Promyslete, zda je to ve vašem sboru možné — nejde o svátostnou večeři Páně, ale pracujeme se shodnou symbolikou. Ohled na sbor — nepohorší to někoho? Ohled na užitek dětí — nebude z rozdílení bitka? Je třeba učit vnímavosti pro zvláštnost okamžiku.

Činnosti

Můžeme s dětmi vyzkoušet — pokud chtějí, mohou po jednom odejít ze svého místa, kousek od stolu. Podíváme se na prázdné místo, které po dítěti zbylo. Jde o to zažít: Pokud někdo odejde, zůstane prázdné místo. Někdo tu chybí. Ale může se zase vrátit.

Můžeme vytvořit obraz/koláž: Každé dítě dostane vystřižený ovál, podle věku dětí i s naznačenýma očima, nosem a pusou, případně vystříhané oči, nosy, pusy, vlasy z barevného papíru — děti dokreslí, vybarví, nalepí tak, aby to byl obrázek jejich obličeje.

Na nástěnku či velký papír lepíme obličeje kolem nakresleného stolu. Společně s dětmi můžeme také vyrobit Ježíšův obličej — Ježíš bude v čele stolu. Na stůl můžeme nakreslit i kalich a chleba, případně dopsat do „komiksových“ bublin slova ustanovení, případně „chléb života“, „kalich spásy“.

Pomůcky: Lano či provaz takové délky, aby se kolem něj vešly všechny děti, prostírání atd. k vyzdobení stolu. Chlebová placka nebo krajíc ukrytý v ubrousku, sklenice nebo pohár. Materiál k tvoření.

Mladší školní děti

Budeme potřebovat obraz velikosti cca A3 — obrys postavy, Ježíše. Může mít nakreslený obličej, ruce rozpjaté k objetí (můžete se inspirovat třeba sochou Ježíše v Rio de Janeiro, případně ilustrací Ježíše v konfirmačních listech Dvakrát měř, jednou věř).

Kdo by to mohl být? *Shodneme se s dětmi, že to je Ježíš.*

O Ježíši toho přeci už hodně víme, vzpomenete si na nějaké příběhy? *Kreslíme do obrysu schematicky, případně lepíme obrázky probraných příběhů, co si děti nevzpomenou, připomeneme.*

To je Ježíš. Jeho celý život — jak měl rád lidi, pomáhal jim, uzdravoval je, zachraňoval, dával jim naději. Byl tu pro druhé. Nemyslel jen na sebe, vydával se druhým, rozdával se.

Blížily se Velikonoce. Ježíš chtěl se svými učedníky slavit hod beránka. Oslavit, že je Bůh vyvedl z Egypta. Každý rok si to vyprávěli, jedli v chvatu upečené maso a nekvašený chleba a hořké byliny. Jako by oni sami byli v Egyptě a Bůh je vysvobodil.

Učedníci hledají místo, kde by mohli slavit. Najdou místo u Ježíšova příznivce, ten je rád, že může pro Ježíše něco udělat. Nabídne učedníkům velkou připravenou místnost v prvním patře. Ne všichni mají Ježíše tak rádi, má i mnoho nepřátel.

Hostina může začít. Jedí a pijí. Tato hostina má svůj řád. Hodně se u ní mluví — vyprávějí se příběhy z Bible, připomíná se, jak Bůh se svými dětmi, s Izraelem, uzavřel smlouvu.

Uprostřed vyprávění Ježíš najednou řekne: „Jeden z vás mě zradí.“ Rozhostí se ticho. Smutek. Nejistota. Kdo to je? Můžu to být já? Ty to víš, Ježíši?

Co teď? Co udělá Ježíš?

Ježíš vzal krajíc chleba a rozlámal ho na kousky. Každému podal jeden. „Vezměte si a jezte. Rozdal jsem vám chleba. Stejně tak vám dávám sebe, celý svůj život.“ Pak vzal Ježíš kalich s vínem a řekl: „S vámi všemi teď Bůh uzavírá novou smlouvu.“ Kalich s vínem putuje mezi učedníky a je to jako pečeť na smlouvě, jako podaná ruka, jako podpis. Bůh to s lidmi myslí vážně.

Vrátíme se s dětmi zpět k obrazu.

Vidíte? Ježíš se celý život rozdává, pracuje pro druhé. To teď učedníkům připomíná. Každý, kdo jí ten chleba, i my, má v sobě kus Ježíšova života. Ježíš se nám dává. Ježíš nás může uzdravit. Potěšit, povzbudit. Změnit k lepšímu. Dát nám novou sílu.

Vidíte také, obraz Ježíše má rozpřažené ruce — jako by chtěl někoho obejmout. Je zároveň taky zranitelný, odhalený. Kdo otvírá náruč, vystavuje se nebezpečí, že mu někdo ublíží. Tohle Ježíš

udělá. I když ví, že mu může někdo ublížit, že ho někdo zradí, jiný ho zapře, učedníci se rozutečou, že ho nepřátelé odsoudí k smrti, přesto nepřestane mít lidi opravdu rád. Nechce zachránit sebe, chce zachránit druhé. Ježíš se dává lidem.

V našem sboru také slavíme večeři Páně. Když přijímáme chléb a víno tak, jak nám to Ježíš ukázal, vzpomeňte si na tento obraz — Ježíš nám dává svůj život. Je to nová smlouva mezi Bohem a námi, Bůh nás chce zachránit. Myslí to s námi vážně.

Pomůcky: Papíry, fix, předkreslená schematická postava.

Starší školní děti

Pamatujete si z příběhů Izraele na nějakou smlouvu, kterou uzavřel Bůh s jednotlivcem nebo celým lidem? (Pokud děti neví, můžete napovídat, např. znamení smlouvy byla duha; při uzavírání smlouvy mu Bůh změnil jméno; celý lid dostal při uzavírání smlouvy dost podrobný popis toho, co mají a nemají dělat; atd.) Připomeňte si příběhy, při dostatku času si je můžete i přečíst. Např.: Gn 9,8-17 (Smlouva s Noem); Gn 15,1-19 nebo 17,1-10 (Smlouva s Abrahamem); Ex 20,1-17 a 24,3-8 (Smlouva s Izraelem).

Lid izraelský ale dost často smlouvy s Bohem porušoval, nedodržoval je, od Boha se vzdaloval. Přesto jim Bůh slíbil novou smlouvu — o tom mluvili proroci a toužili po tom. Přečtěte např. Jeremjáš 31,31-34.

Když Ježíš večeřel naposled se svými učedníky, rozdával jim chleba a podal jim kalich. O kalichu říká: „Toto jest má krev, která zpečeťuje novou smlouvu a prolévá se za mnohé.“ Případně můžete přečíst celou perikopu Mk 14,22-25.

Uvažujte s dětmi: Uzavřeli jste někdy nějakou smlouvu? Byla dodržena? Bylo by těžké uzavřít smlouvu, když byste věděli, že ji druhá strana poruší? K čemu pak je taková smlouva, proč ji vůbec uzavírat? Proč to Bůh dělá, že s lidmi uzavírá smlouvu znovu a znovu? Je to pro něj snadné? Bylo to snadné pro Ježíše?

Přesah

Využijte obrázek poslední večeře od Kees de Korta, Siegera Ködera nebo jiné ztvárnění poslední večeře a nechte děti popisovat, co vidí.

Liturgie

Biblický text k zapamatování

Vezměte, toto jest mé tělo. Toto jest má krev, která zpečeťuje smlouvu a prolévá se za mnohé. (Mk 14,22.24)

Rituál

Recitace upraveného textu z 1 K 15,1 nn: „Evangelium, které jsme přijali, je základem, na němž stojíme. Skrze ně docházíme spásy — vždyť jsme přece neuvěřili nadarmo.“

Zpěv písně *Beránku, který snímáš hříchy*[1] nebo jiného Beránku Boží.

Podle Ž 118

Učitel: „Kámen, jejž zavrhli stavitelé,“

Děti: „stal se kamenem úhelným.“

Učitel: „Stalo se tak skrze Hospodina,“

Děti: „tento div se udál před našimi zraky.“

Všichni: „Požehnaný, který přichází ve jménu Páně!“

Okénko do bohoslužeb

Marku, Marku, podívej — už ti zbývá jen kousek papíru! Mám ti jít koupit nový? A proč jsi dneska tak vážný? — Myslím, že ten kus papíru stačí. Jsem totiž u konce. Nebo spíš u vrcholu. Jsem vážný, protože jsem právě přemýšlel o závěru Ježíšova života. Je to příběh plný násilí a smrti. Ale dnes ti povím o večeři, kterou Ježíš slavil se svými učedníky. Tak schválně, pečlivě poslouchej, jestli objevíš věty, které už taky znáš z bohoslužeb.

Znáte rčení „Ten by se druhým rozdal“? Co to znamená? Dnes si budou děti v nedělní škole vyprávět o jednom, o kterém to platí úplně nejvíc.

Modlitba

Pane Ježíši, u tebe je místo pro všechny. Odpusť, jestli jsme se od tebe vzdálili. Dej, abychom byli jako ty a následovali tě. Amen.

1 Z připravovaného zpěvníku.

Kam dále
Píseň „Beránku, který snímáš hříchy“ z připravovaného zpěvníku
Odkaz na píseň
Kristus Pán když na smrt šel

Báječnej bál uspořádal králů Král

Svou sílu nám dáváš jak vinný kmen

Cílová skupina

Předškolní

Mladší školní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami III (S Markem + S Matoušem a Lukášem)

Biblický odkaz (kat)

Marek 14,22–25